

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Tatiana Dolinská

Od splývavého čítania k čítaniu s porozumením

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Banská Bystrica
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Tatiana Dolinská

Kontakt na autora: Základná škola, Školská 474/5, 013 14 KAMENNÁ PORUBA
tatianadolinska@gmail.com

Názov OPS/OSO: Od splývavého čítania k čítaniu s porozumením

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
IX. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Martin Majling

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Čitateľská gramotnosť, čitateľské kompetencie, testovanie čitateľskej gramotnosti PIRLS a PISA, čítanie s porozumením, splývavé čítanie metódou SFUMATO, dyslexia, čítanie (hlasné a tiché), čítanie pre získanie informácií, čitateľská gramotnosť

Anotácia

Spracovaná téma Od splývavého čítania k čítaniu s porozumením má teoreticko-aplikačný charakter. Cieľom mojej práce je ponúknuť učiteľom rady, vyplývajúce z vlastnej pedagogickej skúsenosti, ktoré by mali pomôcť žiakom 1. ročníka základných škôl k splývavému čítaniu a čítaniu s porozumením. K splneniu daného cieľa ponúkam rady v určenej postupnosti- od premeny tlačených písmen na správne tvorené hlásky v predčitateľskom období prvého ročníka cez zvládnutie syntézy písmen a slabík po formy a metódy na zvládnutie čítania s porozumením. Keďže za najschodnejšiu cestu k zvládnutiu splývavého čítania s porozumením (základnej kompetencie žiaka) považujem metodiku autorky Márie Navrátilovej, uvádzam kroky v nadväznej postupnosti, vychádzajúce z jej metodiky SFUMATO.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Podpora čitateľskej gramotnosti žiakov v základnej škole	976/2012-KV
Rozvoj čitateľskej gramotnosti na vyučovaní SJL	77/2010-KV
Rozvoj čitateľskej gramotnosti v primárnom vzdelávaní	108/2010-KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 ČITATELSKÁ GRAMOTNOSŤ AKO KLÚČOVÁ KOMPETENCIA	7
1.1 Testovanie čitateľskej gramotnosti	8
1.2 Štyri úrovne čitateľskej gramotnosti.....	9
2 SPLÝVAVÉ ČÍTANIE V 1. ROČNÍKU	11
2.1 Od tlačенých písmen k slabikám	13
2.2 Čítanie slov z veľkých tlačných písmen.....	14
2.3 Zábavné cvičenia pre rozvoj čítania	16
2.4 Náprava dvojitého čítania	19
3 ČÍTANIE S POROZUMENÍM	21
3.1 Využívanie vhodných foriem a metód na čítanie s porozumením	21
ZÁVER	29
Zoznam príloh	
Príloha 1 Čítacia rozcvička 1	31
Príloha 2 Čítacia rozcvička 2	32
Príloha 3 Dievčatko s dáždnikom	33
Príloha 4 Nakresli podľa určenia	34

ÚVOD

*Ludia nemajú ani tušenia,
koľko námahy sa musí vynaložiť,
aby sa človek naučil čítať.
J. W. Goethe*

Úspechy i neúspechy žiakov ovplyvňujú viaceré faktory: duševný vývin, vrodený intelekt, osobnostné črty, zdravotné ťažkosti, emocionálne poruchy, neprispôsobilosť na školu, typologické osobitosti, narušená sociabilita, vekové a pohlavné rozdiely, no opodstatnene sa k týmto faktorom zaraďuje i učiteľova osobnosť.

Učiteľ by mal byť profesionálom, ktorý môže nielen pozitívne ovplyvniť vzťah žiaka k učeniu, zvyšovať jeho vedomostný rozhlád, pomáhať mu pri formovaní žiaducich životných postojov, vytváraní pracovných návykov,... Skúsený, zodpovedný a láskavý učiteľ dokáže svojím prístupom suplovať aj niektoré zodpovednosti rodičov v prípade, že títo nechcú, nemôžu alebo nedokážu poskytnúť svojmu potomkovi vhodnú starostlivosť a vzory, ktoré - ak by ich dieťa kopírovalo a stotožňovalo sa s nimi- by mohli byť preňho akousi vstupenkou do života. Ak učiteľ prejaví vieru v možnosti nápravy žiaka, ak si nefixuje prvotné skreslené negatívne postoje o ňom ako nemeniteľnú šablónu, ak žiak učiteľovi uverí, že je tu preňho, potom je veľká perspektíva, že žiak si cez úctu a vzťah k učiteľovi obľúbi i jeho predmet.

Je veľa oblastí, v ktorých môže učiteľ žiakovi pomôcť, ovplyvniť ho, poradiť mu, správne ho nasmerovať, ale i „zapáliť“ pre niečo. Platí to i pre formovanie vzťahu k učeniu. Základným predpokladom k získavaniu nových vedomostí je zvládnutie veľmi potrebnej kľúčovej kompetencie žiaka – čitateľskej gramotnosti. Ak sa žiak naučí vhodnými metódami už v prvom ročníku plynulo a s porozumením čítať, je veľká šanca, že bude úspešným žiakom i v ostatných predmetoch. Ak však tento základný predpoklad nezvládne, potýka sa s problémami aj v iných predmetoch.

Určite mnohí učitelia matematiky zistili, že väčšina žiakov bez zdĺhavého výpočtu rýchlo spamäti vyráta slovnú úlohu, ktorú im povie alebo prečíta. Zlyhávajú však, ak si majú slovnú úlohu prečítať sami. Vtedy zväčša pri riešení tipujú a nesprávne tvoria postup riešenia.

Vo svojej učiteľskej praxi som v druhej atestácii vykonala prieskum medzi žiakmi z tradičných tried a žiakmi s poruchami učenia zo špeciálnych tried. Zistovala som, či má čitateľská úroveň žiakov vplyv na ich školské vyučovacie výsledky vo všetkých predmetoch. Výsledky môjho prieskumu jednoznačne potvrdili moju hypotézu, že žiaci, ktorí nedokážu plynulo a s porozumením čítať (skoro všetci boli dyslektici- žiaci s poruchou čítania alebo dysgrafici- žiaci s poruchami písania, alebo mali kombináciu oboch porúch učenia), majú podstatne horšie výsledky oproti žiakom, ktorí chápu obsah prečítaného. Na základe týchto výsledkov som sa začala témou ČITATEĽSKÁ GRAMOTNOSŤ hlbšie zaoberať a hľadala som vhodné formy a metódy práce so žiakmi, ktoré by pomáhali pri výchove kvalitných čitateľov a odstraňovaní nesprávnych čitateľských návykov. Zozbierané a overené skúsenosti zo svojej praxe chcem v tejto práci zverejniť a pomôcť tak nielen mladým učiteľom v ich pedagogickom pôsobení, ale i neúspešným žiakom – čitateľom, aby cez skvalitnenie svojich čitateľských zručností častejšie zažívali pocity úspechu v školskej práci.

V prvej časti práce sa budem zaoberať problematikou čitateľskej gramotnosti a jej výsledkami v medzinárodných meraniach PIRLS a PISA. Uvediem a popíšem štyri úrovne čitateľských zručností, ktoré by sa mali uplatňovať pri práci s textom.

V druhej kapitole popíšem základnú filozofiu splývavého čítania autorky Márie Navrátilovej, ktorá značne ovplyvnila moje postupy pri výchove čitateľov. Zameriam sa na výchovu čitateľov prvého ročníka metódou splývavého čítania, kde budem dbať na súlad rodičov s učiteľom v pôsobení na žiaka v prípravnom období. Najprv uvediem dôležité zmeny pri vyslovovaní niektorých hlások a potom v postupných krokoch prejdem na syntézu dvoch hlások, neskôr slabík do slova.

V tretej kapitole sa zameriam na obľúbené a osvedčené formy práce s textom, ktoré uplatňujem najmä v prvom ročníku. Za každou aktivitou uvediem zručnosti, ktoré sa vďaka nej u žiakov rozvíjajú.

V závere práce uvediem klady metodiky splývavého čítania a moje odporúčania pre učiteľov a rodičov, ktoré som zozbierala počas svojej 35-ročnej praxe.

1 ČITATELSKÁ GRAMOTNOSŤ AKO KLÚČOVÁ KOMPETENCIA

Za gramotného sa považuje ten, kto vie čítať a písať. Poznáme rôzne druhy gramotností. Čitateľská gramotnosť je považovaná za kľúčovú kompetenciu a využíva sa v rôznych oblastiach – v škole pri získavaní nových poznatkov, v praxi pri čítaní manuálov, grafov, tabuliek, v bežných životných situáciách (cestovný poriadok, čítanie tlače, krásnej i odbornej literatúry, mailov, návody na opravu, vyhľadávanie údajov na internete, pri práci s počítačom, informácie o liekoch, o rozmanitých výrobkoch,...) Zručnosť plynulo čítať však pre život nestačí. Iba ak čitateľ text vníma, chápe ho, správne ho vyhodnocuje, má predpoklad na školské úspechy a lepšie uplatnenie v živote.

Mnohí ľudia - dokonca i učitelia - sú presvedčení, že povinnosť naučiť žiaka čítať tak, aby porozumel textu, má iba učiteľ slovenského jazyka. Je to chybná predstava. Každý učiteľ, ktorý so žiakmi využíva na vyučovacích hodinách učebnice či iné texty, má rozvíjať u žiakov všetky štyri úrovne čitateľskej gramotnosti pri práci s textom (viď 1.1). „Dobre pripravený učiteľ vytvára predpoklady na zlepšenie šancí žiaka byť úspešným v porozumení textu, a tým aj vo vzdelávaní, pretože za takých podmienok sa žiak učí učiť sa.“ (Nadežda Kašiarová – Aplikácia čitateľských stratégií vo vyučovanom procese) Využíva rôzne metódy práce, aby žiakovo vnímanie textu prebiehalo za pomoci prerozprávania, výtvarného alebo grafického znázornenia, dramatizovania, ... a to buď v individuálnej alebo kooperatívnej práci.

Na učiteľa 1. ročníka sú kladené najväčšie požiadavky. Má naučiť prvákov základom čítania, písania a počítania. Zvládnuť techniku čítania znamená podľa Petra Gavoru osvojiť si:

- čítanie hlások a zostavovanie slabík, skladanie výrazov z hlások a slabík;
- čítanie jednoduchých výrazov a porozumieť významu a obsahu prečítaných výrazov a viet;
- zručnosť správneho plynulého, uvedomeného a výrazného čítania;
- zručnosť hlasného alebo primerane tichého, rýchleho, plynulého, výrazného čítania s porozumením;
- systematické rozvíjanie slovnej zásoby;
- systematický nácvik spisovnej výslovnosti;
- schopnosť porozumenia a interpretovania myšlienkových jednotiek;
- výcvik čítania pre špeciálne ciele (neverbálna reprodukcia, kresba, písanie, pantomimická hra, dramatizácia, hranie rolí) ;
- voľbu individuálneho tempa čítania v závislosti od cieľa čítania a od stupňa náročnosti textu;
- rozmanité spôsoby využitia prečítaného textu

Dôležitou súčasťou techniky čítania je **zručnosť vnímať text**. Zlá úroveň tejto fázy recepcie textu brzdí jeho porozumenie.

Súčasnú šlabikáre majú koncepčnú odlišnosť, ale spoločný cieľ. Majú naučiť žiakov čítať a písať. Všetky šlabikáre a pracovné zošity vychádzajú z hláskovej analyticko-syntetickej metódy. Ich pozitívom je, že ponechávajú slobodu učiteľom aj žiakom.

1.1 Testovanie čitateľskej gramotnosti

PIRLS (*Progress in International Reading Literacy Study*) je medzinárodný porovnávaci výskum úrovne čitateľskej gramotnosti žiakov štvrtého ročníka základných škôl. Organizuje ho Medzinárodná asociácia pre hodnotenie výsledkov vzdelávania (IEA – International Association for the Evaluation of Educational Achievement) v spolupráci s Medzinárodným centrom štúdie (TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College). PIRLS sa uskutočňuje od roku 2001 v päťročných cykloch, Slovenská republika je v štúdiu zapojená už od jej začiatku. PIRLS skúma čitateľskú gramotnosť žiakov využitím krátkych textov – literárnych alebo informačných – nasledovaných otázkami. Zodpovedanie otázok vyžaduje zapojenie rôznych úrovní porozumenia textu.

Štúdia PIRLS sa sústreďujú na čitateľskú gramotnosť ako na jednu z najdôležitejších schopností žiakov. Čitateľská gramotnosť je tu definovaná ako „schopnosť porozumieť a používať také písomné jazykové formy, ktoré vyžadujú spoločnosť a/alebo ktoré majú hodnotu pre jednotlivca. Mladí čitatelia môžu konštruovať význam z rozmanitých textov. Čítajú za účelom vzdelávania sa, účasti v komunitách čitateľov v škole a v každodennom živote, a pre potešenie“ (Mullis a kol., 2009, s.11).

Cieľom štúdie PIRLS je monitorovanie úrovne čitateľskej gramotnosti žiakov 4. ročníka základných škôl. Predpokladá sa, že žiaci v tomto období už zvládli techniku čítania a začínajú využívať čítanie na svoje ďalšie vzdelávanie. Vzhľadom k tomu štúdia PIRLS skúma viaceré úrovne porozumenia textov rozličného typu. Popri monitorovaní žiackych výkonov v čitateľskej gramotnosti, štúdia PIRLS venuje značnú pozornosť aj čitateľskému návykom a postojom žiakov a aj podmienkam ich domáceho a školského prostredia. Na zozbieranie týchto údajov slúžia 4 druhy dotazníkov: dotazník pre žiaka, dotazník pre rodičov, dotazník pre učiteľa a dotazník pre školu (určený riaditeľovi školy).

Štúdia PIRLS sa uskutočňuje od roku 2001 v päťročných cykloch a poskytuje informácie o tom, na akej úrovni vedia žiaci z rôznych krajín čítať s porozumením po absolvovaní štyroch rokov školskej dochádzky. Čitateľská gramotnosť žiakov sa skúma s využitím krátkych literárnych alebo informačných textov, za ktorými nasledujú otázky. Odpovede na ne vyžadujú zapojenie rôznych úrovní porozumenia textu – *vyhľadanie explicitne uvedenej informácie, vyvodzovanie priamych záverov, interpretácia a integrácia myšlienok a informácií, zhodnotenie obsahu, jazyka a textových prvkov*. Do testovania PIRLS 2011 sa zapojilo celkovo 279 663 žiakov, 14 417 učiteľov a 10 236 škôl z 58 krajín celého sveta (z toho 9 bolo samostatných geografických alebo jazykových oblastí v rámci jednej krajiny). <http://www.minedu.sk/vysledky-slovenskych-ziakov-v-medzinarodnych-porovnavacich-studiach-pirls-a-timss-2011/>

Štúdia PIRLS sleduje **tri aspekty** čitateľskej gramotnosti:

- ciele čítania
- procesy porozumenia
- čitateľské zvyklosti a postoje.

Prvé dva aspekty sú hodnotené na základe písomného testu čítania, tretí aspekt je sledovaný prostredníctvom dát zozbieraných z dotazníkov. Dotazníky sú administrované dôležitým subjektom vstupujúcim do procesu rozvoja čitateľskej gramotnosti žiakov – rodičom žiakov, učiteľom, riaditeľom škôl a samozrejme aj samotným testovaným žiakom.

Ciele čítania

Krátke tradičné aj súčasné príbehy doplnené ilustráciami, dlhé približne 800 slov. Každý text mal v podstate dve hlavné podstavy a príbeh s jednou alebo dvoma centrálnymi udalosťami. V textoch boli použité rozmanité štýly a jazykové prvky, rozprávanie v prvej osobe, humor, dialógy a metaforický jazyk. Cieľmi čítania PIRLS chápe dôvody, pre ktoré ľudia čítajú. Pre žiakov v štvrtom ročníku základných škôl sú najdôležitejšími *cieľmi čítania*

- čítanie pre literárny zážitok
- čítanie pre získavanie a využívanie informácií.

Týmto cieľom sú prispôbené texty použité v štúdiu – 5 textov je literárnych a 5 textov je informačných. Rozmanité súvislé a nesúvislé texty dlhé 600 až 900 slov. Obsahovali prvky ako diagramy, mapy, ilustrácie, fotografie a tabuľky. Týkali sa vedeckých, etnografických, historických alebo praktických tém. V niektorých textoch sa nachádzali aj podnadvisy, textové polia a zoznamy.

Zatiaľ čo prvé dva procesy porozumenia sú úzko späté s textom, druhé dva vo väčšej miere predpokladajú využívanie vedomostí a skúsenosti žiakov.

1.2 Štyri úrovne čitateľskej gramotnosti

Čitatelia pri vytváraní významu textu využívajú rôzne procesy porozumenia. Štúdia PIRLS sa zameriava na štyri procesy:

a) vyhľadanie explicitne uvedenej informácie

Je to najjednoduchší proces, ktorý vyžaduje porozumenie textu aspoň na doslovnej úrovni a schopnosť orientovať sa v ňom. Čitateľ vyhľadáva informáciu v texte priamo uvedenú. Správnou odpoveďou tohto typu úloh býva konkrétne slovo, veta, fráza alebo explicitne uvedená myšlienka.

b) vyvodzovanie priamych záverov

Vyvodzovanie priamych záverov umožňuje čitateľom posunúť sa nad úroveň explicitného významu textu a doplniť „medzery“ vo význame, ktoré sa v textoch zvyknú vyskytovať. Skúsení čitatelia takéto závery vyvodzujú automaticky. Pri tomto procese čitateľ prepojí dve alebo viac informácií, ktoré sú v texte priamo uvedené. Môže ísť napríklad o: definovanie určitej povahovej črty postavy z príbehu na základe jej činov; vyvodenie kauzálnych vzťahov medzi prvkami deja; opis vzťahu medzi dvomi postavami z príbehu; a iné.

c) interpretácia a integrácia myšlienok a informácií

Tento proces ide ešte ďalej za zjavne vyjadrený význam v texte ako vyvodzovanie priamych záverov. Čitateľ pri interpretácii a integrácii využíva okrem iného aj svoje predchádzajúce poznatky, skúsenosti a pochopenie sveta. K takýmto testovým úlohám patrí: postihnúť komplexného odkazu z textu;

zhodnotenie alternatív konania postáv z príbehu; interpretácia aplikácie informácie z textu v každodennom živote; a iné.

d) hodnotenie obsahu, jazyka a textových prvkov- čitateľ kriticky hodnotí prečítaný text, jeho obsah a formu, čo zahŕňa aj reflektovanie štruktúry textu, jazykových prostriedkov, literárnych útvarov vrátane autorovho osobného pohľadu a štýlu; čitateľ pritom využíva svoje vedomosti o svete, znalosti jazyka a jazykových konvencií, opiera sa o svoje predošlé skúsenosti z čítaním textov. Obsah textu môže byť hodnotený z hľadiska jeho celkovej hodnoty, hodnovernosti, alebo jeho významu pre čitateľa. Pri hodnotení textu môže čitateľ vychádzať zo svojho chápania sveta a predošlých čitateľských skúseností.

Zatiaľ čo prvé dva procesy porozumenia sú úzko späté s textom, druhé dva vo väčšej miere predpokladajú využívanie vedomostí a skúsenosti žiakov.

2 SPLÝVAVÉ ČÍTANIE V 1. ROČNÍKU

Žiak by mal získať základné čitateľské návyky na 1. stupni ZŠ. Zvládnutá úroveň jeho čítania (hlasné, výrazné, plynulé, s porozumením) vo výraznej miere vplyva na jeho úspechy vo všetkých predmetoch. V prípade trvalého neúspechu v čítaní je žiak neraz odkázaný na individuálny prístup učiteľa či rodiča. Často je zaradovaný do zväčšujúcej sa skupiny žiakov s poruchou čítania - dyslektikov, alebo do skupiny dysgrafikov a dysortografikov so súvisiacimi poruchami písania.

Žiak, ktorý nemá problémy s čítaním a jeho čítanie je s minimálnym množstvom chýb, dokáže súčasne vnímať aj obsah čítaného textu, t. z., že číta s porozumením. Nie je blokovaný obavou, že urobí pri čítaní ďalšie chyby. Aj v náročnejšom náučnom texte dokáže lepšie vnímať údaje, ktorými má rozvíjať svoje vedomosti. V školských učebniciach druhého stupňa ZŠ prevládajú náučné texty. Informácie z nich musí žiak najprv pochopiť a na základe pochopenia si ich aj zapamätáva. Tento pozitívny výsledok sa dostaví, ak z 1. stupňa prichádza žiak do 5. ročníka so zvládnutím základov čitateľskej gramotnosti.

Tvrdím, podobne ako autorka SPLÝVAVÉHO ČÍTANIA Márie Navrátilová, že pri použití čitateľskej metódy SFUMATO sa nevyskytne žiak s dyslexiou. Overila som si to vo svojej praxi. Všetci prváci v závere školského roka čítali plynulo a nahlas, vety správne intonovali, dialogizovaný text čítali výrazne. Zväčša úspešne zvládajú úlohy s uplatňovaním všetkých štyroch úrovní čítania s porozumením. V texte sa vedú dobre orientovať a na tvorivé úlohy z textu sa tešia.

V prípravnom období učím čítať prvákov veľké tlačené písmená. Slabiky učím podľa metodiky splývavého čítania *Márie Navrátilovej*. A tak napr. pri slabike SE nesmie žiak prečítať S, potom E a až nakoniec spojiť do slabiky. Najprv iba syčí, pritom sa jeho ústa musia točiť do úsmevu, lebo pri E je tvar pier podobný. T. z., že slabiku čítajú hneď zo začiatku spolu. OČI SA NESMÚ VRÁTIŤ DOĽAVA! Podobne postupujú aj pri čítaní slov a viet.

S týmto algoritmom musia byť oboznámení aj rodičia, aby žiak dostával rovnaké inštrukcie v škole i pri domácej príprave. V opačnom prípade – ak učiteľ i rodič trvá na vlastnej technike čítania- sa želaný efekt nedostaví.

Odporúčam vyvarovať sa možným chybám vo výučbe čítania:

- Párové neznelé hlásky už od začiatku žiaci vyslovujú ako zvuk pri „s“- syčania, „ch“- chrčania, ... neprechádzajú teda hlasivkami a neznejú ako tón. Nestáva sa aj vám, že žiaci napríklad slovo *sviatok* vyslovia so zvýraznením koncového „k“? Alebo pri slove *ovos* namiesto koncového zasyčania netvorí hlásku „s“ tlakom tónu?
- Nekopírujte rokmi zaužívané stereotypy! Ešte aj dnes mnohí žiaci uplatňujú dvojité čítanie (napr.: slovo *malý* čítajú: m, a, ma, l, ý, lý, malý. Fixácia takéhoto „zlozvyku“ sa len veľmi pomaly a s ťažkosťami odstraňuje.
- Pri akejkoľvek alternatívnej čítanke nepodceňujte prípravné obdobie (minimálne jeden mesiac) na zvládnutie syntézy hlások do slabiky (najprv otvorenej, potom uzavretej) a neskôr do slov, a to všetko s využitím iba veľkých tlačných písmen.

Súbežne s týmito aktivitami robte so žiakmi uvoľňovacie cvičenia ruky a grafomotorické cvičenia. Neobávajte sa toho, že budete s učivom meškať. Ak žiaci pochopia a zvládnu syntézu, potom už bude čítanie a písanie ostatných písmen podstatne rýchlejšie.

- Ak je potrebné pristúpiť k náprave čítania u žiaka 2. – 4. ročníka, ponúknite mu čítacie okienko, ktoré ho naučí technike plynulého čítania. Dá sa veľmi ľahko zhotoviť. Inštruujte k technike čítania aj žiakových rodičov. Vysvetlite im, ako sa dá dvojité čítanie (spomalené čítanie s pauzami na hraniciach slabík alebo slov) odstrániť.
- Neslabičné predložky sa čítajú spolu s ďalším slovom.
- Melódia opytovacích viet je stúpavá alebo klesavá. Ak je opytovacia veta zisťovacia, (vyžaduje odpoveď áno–nie), melódia vety je stúpavá: Pôjdeš s oteckom do mesta? Zvládnem pletenie šálu? Požičiaš mi ocot?
- Ak je opytovacia veta doplnovacia (nevyžaduje sa odpoveď áno–nie), spravidla sa začína opytovacím zámenom a jej melódia je klesavá: Kam pôjdeme na dovolenku? Aké náušnice si si kúpila? Kto to klope? Kedy sa vrátiš zo školy?
- Aby si žiak obľúbil slovenský jazyk komplexne, teda okrem čítania aj písanie, odporúčam od začiatku 1. ročníka začať s písmom Comenia script (samozrejme po dohode s rodičmi). Je pre ruku prváka oveľa zvládnuteľnejšie, v písomnom prejave žiak nerobí toľko chýb, lebo nepoužíva problémové spoje písaných písmen br, bi, vi, os,....

a) Sfumato alebo splývavé čítanie (viď internetové zdroje za zoznamom bibliografických zdrojov)

Mária Navrátilová, autorka metodiky Sfumato- splývavé čítanie porovnáva čítacie metódy po stránke techniky spracovania nasledovne:

- globálna metóda: nahlas čítame celé slovo naraz (učenie vzhľadom)
- slabikotvorná: slová sa čítajú skladaním slabík
- genetická: najprv sa slovo číta po písmenách, spotom sa opäť číta spoločne
- Sfumato: písmená sa zrakom periférne načítajú a hlasno sa vyslovujú ako celé slovo

b) Ako číta vyspelý čitateľ?

Vyspelý čitateľ v predstihu očami načíta jedno, dve alebo viac slov podľa vlastného čítacieho tempa. Táto schopnosť poskytuje vyspelému čitateľovi dostatok času nielen na rýchlosť čítania, ale hlavne na čítanie s porozumením (napr. sledovanie kontextu, identifikovanie kľúčových informácií v texte, správnu intonáciu hlasu pri hlasnom čítaní).

Splývavé čítanie naučí čitateľa túto techniku používať *hneď od začiatku*. Pre začínajúceho čitateľa, podobne ako pre vyspelého, je táto schopnosť – očami v predstihu načítať písmená pred ich vyslovením – potrebná preto, aby získal čas na spracovanie informácií z textu. V metóde splývavého čítania je učenie tohto zásadného čitateľského návyku založené na základe pomalej realizácie- dáva dostatok času na spracovanie a rešpektovanie individuálneho čítacieho tempa každého jednotlivca.

2.1 Od veľkých tlačných písmen k slabikám

Tabuľka 1 Výslovnosť prvých hlások v slabikách

A	Á	Ä	B	C	Č	D	Ď	DZ	DŽ	E	É	F	G	H	CH	I	Í	J	K	L	Í
⚡	⚡	⚡	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⚡	⚡	⊙	⊙	⊙	⊙	⚡	⚡	⊙	⊙	⊙	⊙
M	N	Ň	O	Ó	P	Q	R	Ř	S	Š	T	Ť	U	Ú	V	W	X	Y	Ý	Z	Ž
⊙	⊙	⊙	⚡	⚡	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⚡	⚡	⊙	⊙	⊙	⚡	⚡	⊙	⊙

Prameň: vlastný návrh

⚡- tóny ⊙ - šumy ⊙- prítlaky

Tabuľka 2 Výslovnosť posledných hlások v otvorených a uzavretých slabikách

A	Á	Ä	B	C	Č	D	Ď	DZ	DŽ	E	É	F	G	H	CH	I	Í	J	K	L	Í
⚡	⚡	⚡	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⚡	⚡	⊙	⊙	⊙	⊙	⚡	⚡	⊙	⊙	⊙	⊙
M	N	Ň	O	Ó	P	Q	R	Ř	S	Š	T	Ť	U	Ú	V	W	X	Y	Ý	Z	Ž
⊙	⊙	⊙	⚡	⚡	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⚡	⚡	⊙	⊙	⊙	⚡	⚡	⊙	⊙

Prameň: vlastný návrh

⚡- tóny ⊙ - šumy

1) *Lietajúce písmená*

V jednej ruke držím kocku s písmenom (napr. L). Za chrbtom mám pripravenú kocku so samohláskou. Žiaci vydávajú zvuk spoluhlásky L – s polohou jazyka za hornými zubami. Keď vidia približujúcu sa kocku so samohláskou O, začnú špúliť ústa do O, k hláske L pridajú O, čím ťahavo vyslovia slabiku LO. Celú slabiku vytvoria od začiatku na jeden výdych. Podobne som spracovala prezentáciu s lietajúcimi písmenami na http://www.zborovna.sk/kniznica.php?action=show_version&id=200081.

2) *Hlásky, chytte sa za ruky, nech je z vás slabika*

Dievčatá si vyberú kartičku so samohláskou (krátkou alebo dlhou), chlapci inú ako samohlásku (spoluhlásku). Všetky deti sa pohybujú po triede. Keď sa stretne dievča s chlapcom, predstavia sa navzájom: D: Ahoj, ja sa volám hláska **Á**. CH: Ja sa volám hláska **K**. Chytme sa za ruku a vytvorme slabiku. Teraz sa voláme slabika **KÁ**. (Dbám pritom, aby vľavo bola spoluhláska, vpravo samohláska, umiestnené tak, ako pri čítaní). Jednotlivé dvojice vyzvem, aby sa predstavili aj ostatným. Žiaci upozorňujú na prípadné chyby v pomenovaní slabík.

3) *Hľadajte slabiky!*

V triede sú poskrývané kartičky so samohláskami a spoluhláskami. Samohlások je viac, ako spoluhlások (samohláska môže byť slabikou). Žiakov inštruujeme, že majú hľadať slabiky. Kto nazbiera najviac slabík, vyhráva. Avšak za podmienok, že ich vie aj správne prečítať.

4) Obojsmerné slabiky

Žiaci hľadajú také slabiky, ktoré sa môžu čítať oboma smermi, napr. NO-ON, JA-AJ, MÁM, MÁJ-JÁM, NES-SEN, SO-OS, MU-UM, TEN-NET, PEC_CEP, KAM-MAK, TAK-KAT, ... (Odporúčam vysvetľovať význam nájdených slov, čím si žiaci rozširujú slovnú zásobu.)

5) Prived' spolužiaka, ktorého meno sa začína (končí) slabikou...

Na tabuli sú roztrúsené slabiky, vytvorené z mien žiakov (začiatočných i koncových). alebo šikovnejší žiak ukáže na jednu zo slabík a povie napr.: Kto z vás privedie spolužiaka, ktorého meno sa začína na túto slabiku?

6) Spoj niektoré písmená svojho mena do slabiky

Napr. Alena, spoj 4. písmeno svojho mena s prvým písmenom (žiak si pomáha písaním na tabuľu, alebo odpovie ústne)- NA ...

7) Vyber si písmená z dvoch domčekov a vytvor z nich čínske mená

Na tabuli sú v dvoch domčekoch napísané písmená. V prvom veľké tlačené spoluhlásky, v druhom veľké tlačené samohlásky (krátke i dlhé).

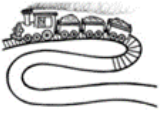

Vyber si:

- po jednom písmene a vytvor čínske meno: KÍ, PE,...
- z 1. domčeka písmeno vytvorené z dvoch čiar, z 2. domčeka písmeno z krivej čiary: LO, TU,...
- najprv z 2. domčeka krátku samohlásku, potom z 1. domčeka písmeno vytvorené z troch čiar: ON, EF, IK,...

2.2 Čítanie slov z veľkých tlačných písmen

- a) Prepíš pod obrázok jedno z dvojice slov.

http://www.zborovna.sk/kniznica.php?action=show_version&id=111825

VTÁK	VLAK	ZUBY	ZÁVEJ	KVET
VLAK	VLK	TUBY	ZÁVOJ	SVET
				

KOZA	KOLENO	OTEC	NOS	NÁKYP
KOPA	KOLESO	OBEČ	NOC	NÁKUP
				

Obrázok 1 Ktoré zo slov patrí k obrázku?

Prameň: vlastný návrh s obrázkami z Google

b) Doplň do slov chýbajúce samohlásky.

http://www.zborovna.sk/kniznica.php?action=show_version&id=205838

Obrázok 2 Dopln do slov chýbajúce samohlásky

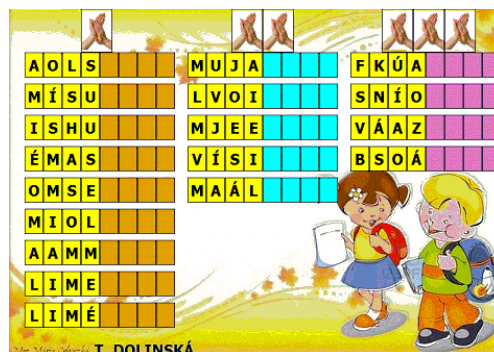
Prameň: vlastný návrh

c) Skladaj slová z rozhádzaných slabík (napr.: ASI, ALENA, A, NA, LENA, ALE, NADO, ÚDOLIE, ANANÁS, NÁS, SILE, ÚLE, DOLE, SI, LIEKY, DO, DOKY)

A		Ú
	KY	SI
	LE	
		LIE
	NA	
DO		NÁS

d) Zlož z písmen zmyslupné slovo.

http://www.zborovna.sk/kniznica.php?action=show_version&id=202346

Obrázok 3 Zlož z písmen slovo

Prameň: vlastný návrh

2.3 Zábavné cvičenia pre rozvoj čítania (zamerané na očné pohyby, rozlišovanie znakov a písmen)

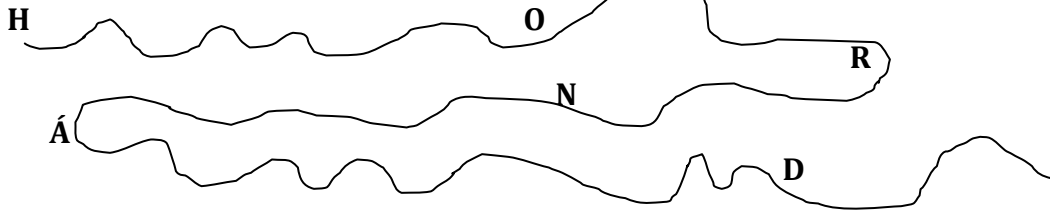
a) Vztýčené palce ti pomôžu objaviť autorku detských kníh (čítaj ich zľava doprava)

Priezvisko autorky:

S	O	F	B	U	M						
T	Í	O	K	A	Y						
E	V	C	H	Á	D						

Tabuľka 3 Priezvisko autorky

b) Cestuj po prúde rieky. Jej meno napíš.

c) Nájdí ukryté mená slovenských prezidentov (z odlišných písmen)

MJSÉICPHLALFAKLÍMORUVYPÁNČOB

IUVPALNPÁGFAALÍMŠRUPARYPOVNIČO

d) Rozlúšti tajomné znaky vesmírnej hviezdy (pomôžu ti jasnejšie hviezdy)

Potraviny ponúkajú zlacnené králičie výrobky každý piatok.

☐ * * * * * * * * * * ☐ * * * * * * * * * * ☐ * * * * * * * * * * * * ☐ * * * * * * * * * * ☐ * * * * * * * * * * ☐ * * * * * * * * * *
* * * * * ☐ * * * * *

.....

e) Čitateľov ubúda

Všetci žiaci začnú koordinovane nahlas čítať určený text. Sú informovaní, že ak sa im učiteľka dotkne chrbta, prestanú čítať. Ostatní v čítaní pokračujú dovtedy, kým nečítajú iba dvaja žiaci. Dotykom sa postupne zastavuje čítanie najlepších čitateľov zo skupiny.

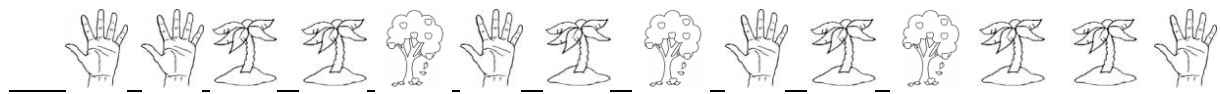
- f) Ktorý mesiac jesene sa ukrýva v tabuľke? (Šípky ti naznačia, ako písmená hľadať. Začni od okienka s pomlčkou): ↑ 2←↘ ↓ 3→↑ ↖

K	I	O	R	Á
U	T	-	Y	E
N	Ó	Z	S	B

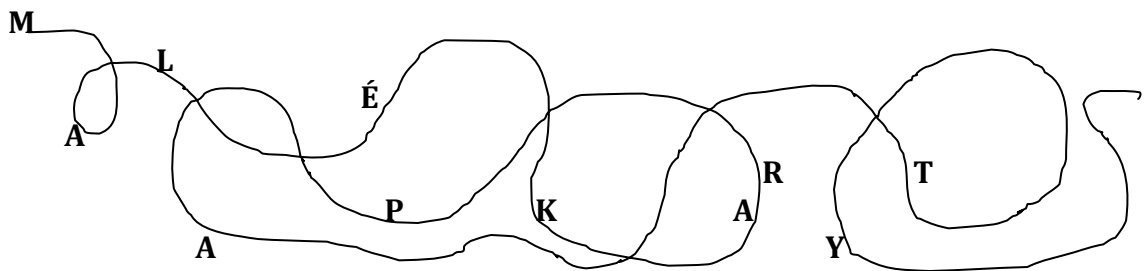
Tabuľka 4 Mesiac jesene

- g) Na ostrovoch sa ukrýva pirát – nájdí jeho meno:

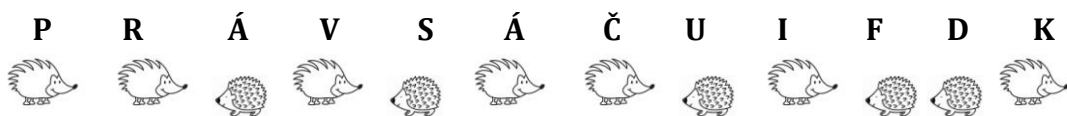
V I M O S Ú R H E G I A N T

- h) Cestuj na bicykli po Slovenskej republike. Do akých hôr sa dostaneš? Napíš.

- ch) Jeden z ježkov ide tým smerom, ako tvoje oči pri čítaní. Aký odkaz ti zanechal?

- i) Podľa určeného poradia nájdeš v okienkach meno veľkej rieky: 3,1,4,4,1,4,4,1,2,1

I	P	M	S
---	---	---	---

Tabuľka 5 Veľká rieka

- j) Len pozorné ucho počuje speváka na nebi.

S	M	L	O	Á	V	Y	I	R	K
									

Tabuľka 6 Spevák

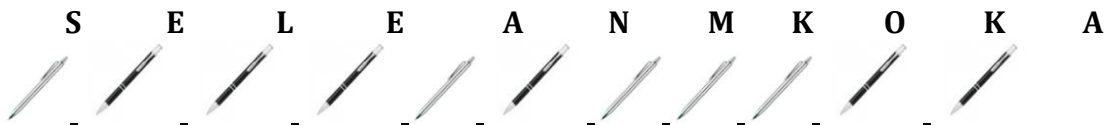
- k) V druhom riadku počúvaj, v treťom riadku sa pozeraj. Objaviš meno známej rozprávky pre deti a jej autora.

.....

B	R	A	O	J	N	O	O	S	T	R	O	M	V	E
														
														

Tabuľka 7 Autor a jeho rozprávka

- l) Obe perá píšu iné mená.

.....

- m) Čítaj od konca, nájdeš tri slová z aktovky.

R Á K I B A L Š Y T I Š O Z K Í N Č A R E P

.....

- n) Čítacie rozcvičky (príloha 1)

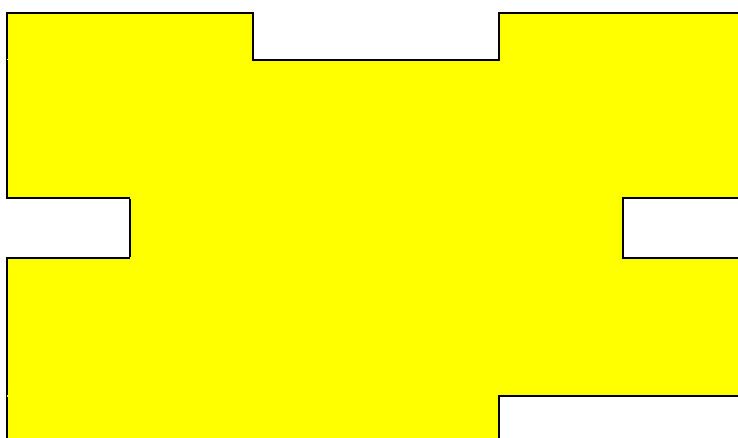
http://www.zborovna.sk/kniznica.php?action=show_version&id=216329

- Čítaj slabiky v riadku 8.
- Čítaj slabiky v stĺpci L
- Čítaj slabiky od 5 Y diagonálne doprava dole.
- Čítaj po 4 slabiky do štvorca. Začni od 18 D smerom doprava...
- Čítaj každú druhú slabiku v stĺpci A
- Čítaj diagonálne z pravého horného rohu do ľavého dolného rohu
- Urči polohu slabiky za, Ju,...

2.4 Náprava dvojitého čítania

V učiteľskej praxi sa často stretávame s tým, že čítanie žiakov aj vo vyšších ročníkoch ako v prvom je neplynulé, s pauzami na úrovni slabík alebo slov. Je zväčša zapríčinené dvojitým čítaním. T. z., že žiak si najprv v tichosti spája hlásky do slabiky, až potom slabiku nahlas vysloví. Keďže si samo uvedomuje, porovnáva sa so spolužiakmi, že číta veľmi pomaly, snaží sa svoje čítanie urýchľovať tým, že si posledné písmená alebo slabiky domýšľa. Jeho sústredenie na techniku čítania mu zabraňuje vnímať súčasne i obsah prečítaného. Tento problém sa dá citlivo odstraňovať využívaním čítacieho okienka, správnym inštruovaním žiaka a rodičov na jeho používanie.

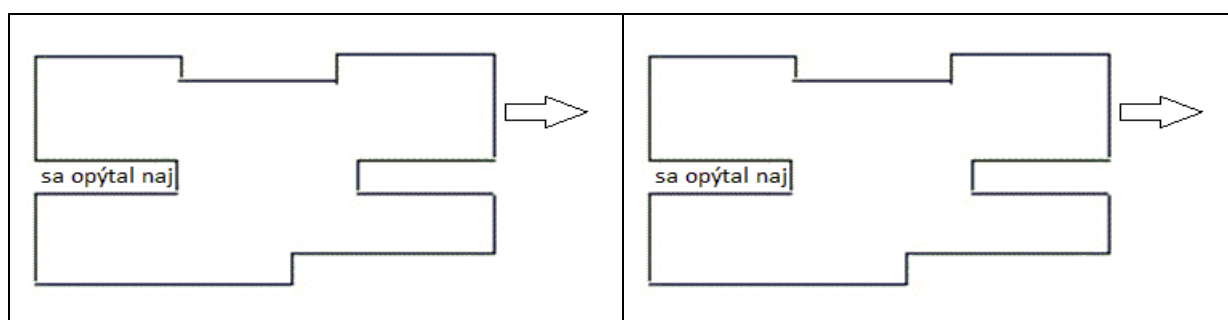
Čítacie okienko (vid' obrázok 4) si možno svojpomocne zhotoviť z pevnejšieho materiálu, napríklad z tvrdšieho papiera, lepenky a podobne. Účelom tohto okienka je cvičiť správne pohyby oka po riadku. Pomáha odstraňovať takzvané dvojité čítanie a kladne pôsobí na plynulosť čítania. Pri používaní tohto okienka treba individuálne, u každého žiaka určiť spôsob, akým ho má posúvať. Možno ho používať tak, že žiak si text postupne odkrýva alebo naopak, že si text postupne zakrýva. Pri posúdení toho ktorého spôsobu vychádzame z toho, čo dieťaťu lepšie vyhovuje (či postupné odkrývanie alebo zakrývanie.).

Obrázok 4 Čítacie okienko

Prameň: vlastný návrh

Otvory v čítacom okienku sa vystrihnú podľa veľkosti písmen v čítanom texte. Pohybom čítacieho okienka doprava sa prečítané slabiky postupne odkrývajú alebo zakrývajú (obrázok 5), ale ak to žiakovi viac vyhovuje, text sa môže nachádzať na hornom alebo dolnom výreze.

Obrázok 5 Dve čítacie okienka s čítaným textom

Prameň: vlastný návrh

Žiak zvyčajne rýchlo pochopí techniku čítania s čítacím okienkom, svoje čítanie zautomatizuje, pohyb jeho očí sa presúva iba doprava. Vtedy už môže využívať čítanie za pomoci ukazováka, ktorým zakrýva časť slova, ktoré ešte nemusí čítať. V tejto nápravnej fáze čítania nenútime žiaka k rýchlemu, ale pomalšiemu, ale plynulému a bezchybnému čítaniu. Po čase bude čítať rýchlejšie. Odporúčam, aby učiteľ stál pri žiakovi a sledoval pohyb kartičky, očí, alebo prsta pri čítaní.

3 ČÍTANIE S POROZUMENÍM

Ako plánovať vyučovaciu hodinu čítania podľa princípov metakognície? Členenie práce s textom na tri etapy (P. Gavora):

Pred čítaním textu

- plánovanie, počas ktorého si čitateľ uvedomuje niektoré vlastnosti textu – jeho rozsah, obtiažnosť, tému, zaujímavosť, žáner, štruktúru, súvislosť s inými textami. Žiak odhaduje obsah textu podľa nadpisu, titulkov a aktivizuje niektoré vedomosti, ktoré má o téme.

V priebehu čítania textu

- objasňovanie nejasných častí textu – s dôrazom na sporné a nejasné miesta;
- kladenie otázok žiakmi ako prostriedok monitorovania svojho porozumenia;
- predpovedanie obsahu ďalšieho úseku textu (prognózovanie) – čitateľ vyvodzuje čiastkové závery, overuje ich v ďalšom čítaní, čím sa nastaví na predpokladaný obsah, a tak sa jeho porozumenie stáva pružnejším a lepším.;
- tvorba súhrnov - na základe integrácie informácií a zovšeobecňovania.

V priebehu čítania sa odporúča uplatňovať metódu hlasného uvažovania. http://www.kukucinka.eu/jednotlive%20stranky/projekty/aktualne/rozvojom_citania_k_lepsiemu_zivotu/metodicke_materialy/prezentacie/metody_nacviku_citania.pdf

Vyžaduje od žiaka, aby nahlas vyslovoval svoje myšlienky v priebehu čítania textu. Žiak číta text, z času na čas zastane a vysvetlí, čo mu bolo nejasné, čomu nerozumel, kde váhal, a pod. Miesta, kde má prestať čítať, si žiak určí sám, alebo sú tieto miesta určené, presne označené v texte. Učiteľ žiakovi povie, kedy má zastaviť. Učiteľ si podľa svojich zámerov môže zvoliť, či žiak bude sám hovoriť, alebo bude odpovedať na učiteľove otázky. Metóda hlasného uvažovania umožňuje odhaliť navonok sa neprejavujúce procesy, ktoré žiak vykonáva počas čítania textu. Naučiť žiaka nahlas uvažovať pomôže aj aktivita : Pripravený text je dopredu rozdelený na časti. Žiak je inštruovaný, že po každej časti má začať hlasno uvažovať.

Po prečítaní textu:

- reflexia prečítaného a zhodnotenie úspešnosti porozumenia. Činnosti po prečítaní textu môžu zvýšiť porozumenie, odstrániť nepresné miesta, zlepšiť zapamätanie a poukázať na praktické uplatnenie informácií z textu. Žiak môže vyjadriť svoj názor na obsah textu, zhodnotiť ho. Odpovedá na otázky: Dosiahol som svoj cieľ? Čo som sa naučil?

3.1 Využívanie vhodných foriem a metód na čítanie s porozumením

1) Ktoré písmeno je v slove prebytočné?

Tuplipán, kytlica, kamleň, polievoka, speváci, eauto, bulbon, sklabika, huslizsta, svetier, clukrík, aktuovka, škiolník, šipagety, písmečno, otec, bpísmeno, predpáč

2) Vyškrtni slovo, ktoré do vety nepatrí.

Auto má štyri chvosty kolesá. Na strome hniezdia žirafy vtáci. Vo váze sú žaby kvety. Drevorubači pília obilie stromy. Mirka vytiahla z aktovky zošit králik. Ondrejko dá mamičke k narodeninám chlieb darček. Miško polieva skáče kvety.

- 3) Vo väčšine slov je jedna slabika, ktorá tam nepatrí. Nájdí ju, zafarbi čiernou farbičkou a prečítaj rozprávku.

Raz prikuletel do krámel'ovstva zlýva mudrak. Sochcel zonažrať prinduceznú. Pikráľ zabivolal rysítierov, aby mudraka zazubili. Amale oni sa ho báciu. Len hlúkupy Japino mudrakovi odfusekol zahlavu a prinduceznú zachrápunil. Dočistal prinduceznú za muženu a dupol krámel'ovstva. Žipili sponelu šťastline, akým nevypomreli.

- 4) Z troch slov v zátvorke vyber to správne a napíš ho do vety.

Babička	tortu.	(varí, umýva, pečie)
Janka	cez švihadlo.	(uteká, skáče, beží)
Mačka	myši.	(chytá, kŕmi, vozí)
Pes	kosti.	(spí, naháňa, žerie)

- 5) Ktoré slová som v texte zmenila?

Žiaci prečítajú určený text očami (tiché čítanie). Potom zatvorlia knihy. Ten istý text prečíta žiakom učiteľ, ale zo päť- šesť slov zmení. Žiaci určujú, ktoré slovo bolo nahradené iným a v ktorej vete.

- 6) Nakresli ilustráciu k textu, aby v nej bolo čo najviac informácií.

Odporúčam, aby žiaci vymenovali a ukázali, koľko údajov z textu zaznamenali. Oceníme tých žiakov, ktorí tých údajov zaznamenali najviac (Ak je v texte napr. veta „Bežala s piatimi zakvitnutými konáríkmi z jablone, ktoré držala pred telom“, za údaj považujem nielen kresbu dievčaťa, konáríkov, kvety, ale aj polohu nôh v behu, bielu farbu kvetov, počet konáríkov, ich polohu pred telom). Pri opakovanom zadávaní podobných úloh sa už snažia byť žiaci sústredenejší pri vnímaní obsahu textu a presnejší vo výtvarnej výpovedi.

- 7) Poskladaj rozstrihaný text.

Po prvom tichom čítaní neznámeho textu si žiaci zatvorlia knihy. Rozdajte im toľko papierových pásikov, koľko je viet v texte. Na každom pásiku je napísaná iba jedna veta z textu (písaným alebo tlačným písmom). Jednotlivci, dvojice alebo skupiny s iným počtom žiakov majú papierové pásiky správne usporiadať. Nakoniec si overia podľa knihy, či sú ich vety v tom istom poradí, ako v knihe. Nasledovať by mala nejaká forma ocenenia.

- 8) Nakresli do okienok s číslami určené slová (vid' príloha 4)

http://www.zborovna.sk/kniznica.php?action=show_version&id=125264

- 9) Zmeň jedno písmeno v slove, aby vzniklo nové slovo. Slovo napíš vpravo.

sám -	veda -	nuda -
mala -	voz -	ono -

- 10) Poprehadzované slová vo vete napíš v správnom poradí.

Napr.: školy Rád do chodíš? ja Aj školu obľubujem. počítam Usilovne príklady matematike na. Aničkou máme včeličiek najviac S. chváli Pani vždy nás učiteľka.
Celý text prepíš:

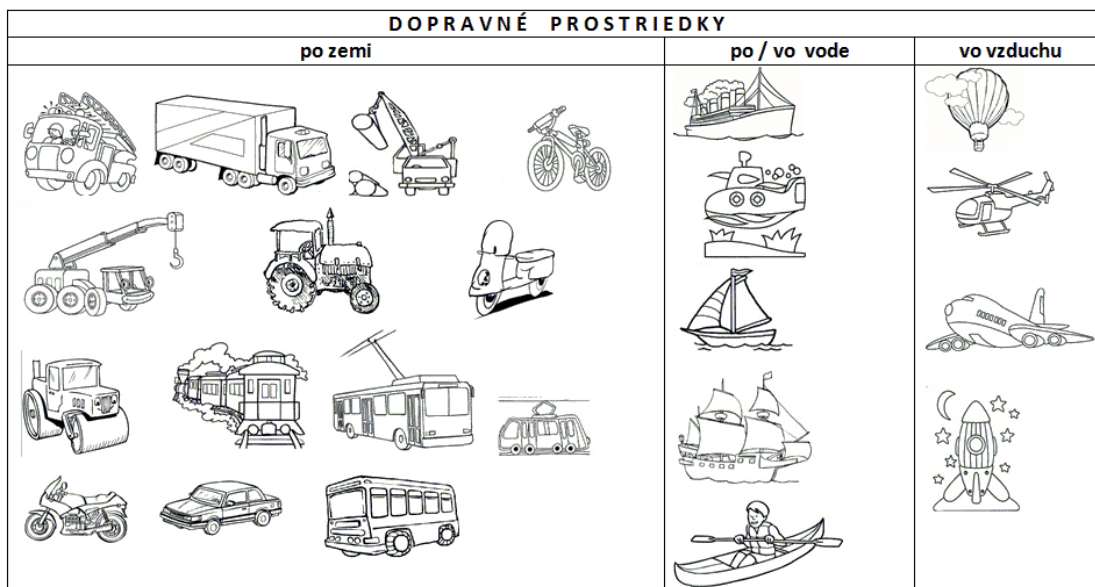
11) Splň moju písomnú prosbu.

http://www.zborovna.sk/kniznica.php?action=show_version&id=150168

Žiak dostane písomnú úlohu, ktorú má hneď po prečítaní splniť, napr. Napusti vodu do polovice pohára a nalej ju do črepníka s muškátom. Pohár potom vlož do poslednej skrinky za sklenené dvierka.

12) Čítaj pojmovú mapu.

Žiaci sledujú pojmovú mapu dopravných prostriedkov. Potom samostatne rozprávajú, čo sa z mapy naučili.

Obrázok 6 Dopravné prostriedky

Prameň: vlastný návrh z obrázkov z internetu

13) Prirad' slovo k obrázku.

http://www.zborovna.sk/kniznica.php?action=show_version&id=109283

Obrázok 7 Prirad' slovo k obrázku

Prameň: vlastný návrh z obrázkov z internetu

- 14) Slová z obrázkov daj do správneho tvaru, aby mala veta význam.
http://www.zborovna.sk/kniznica.php?action=show_version&id=113087

Obrázok 8 Obrázkové čítanie 1

Prameň: vlastný návrh z obrázkov z internetu

Obrázok 9 Obrázkové čítanie 2

Prameň Z internetu RAABE

- 15) Doplň do vety kartičku s vhodným slovom.
http://www.zborovna.sk/kniznica.php?action=show_version&id=109921
http://www.zborovna.sk/kniznica.php?action=show_version&id=123606

Obrázok 10 Doplnenie do vety kartičkami so slovom

Prameň: vlastný návrh

16) Detské rébusy.

http://www.zborovna.sk/kniznica.php?action=show_version&id=140603

Obrázok 11 Detské rébusy

Prameň: vlastný návrh z obrázkov z internetu

17) Prečítajte a dramatizujte!

Skupina žiakov (podľa počtu osôb z dialógov) dostane vybraný text. Žiaci si text prečítajú, dohodnú sa na rolách a text zdramatizujú. Po dramatizácii by mal nasledovať vzájomný rozhovor o tom, čo podstatné, menej podstatné z textu vynechali, čo pridali,....

18) Nakresli vetu s najväčším počtom slov z textu (so 7 slovami,...)

Žiak musí pred kresbou spočítať slová vo vetách a nájsť tú správnu. Až po oboznámení sa s jej obsahom má údaje z vety nakresliť.

19) Ako to má byť správne?

Písk vlakal.

Fúk vietoral.

Štek pesal.

Pad snehal.

Pripálka sa omáčila.

Plak Lukášal.

20) Vyškrtni slovo, ktoré do skupiny nepatrí.

Kabát, čapica, prsteň, nohavice, šaty, sveter, košeľa, tričko
 Kôň, krava, koza, králik, pes, mačka, baran, vrabec, moriak
 Auto, loď, raketa, motorka, šál, bicykel, vlak, autobus
 Babička, sused, vnuk, dcéra, matka, otec, strýko, sesternica
 Hruška, šalát, uhorka, paradajka, kapusta, špenát, karfiol
 Milka, Peter, Ján, Filip, Andrea, dievča, Katka, Karol, Ján

21) Vety napíš správne.

- Sila má slona.
- Mlieko líže mačku.
- Knihá číta tetu.
- Kosť hryzie psa
- List posiela Aničku.
- Káva pije ocka.
- Torta pečie mamičku.
- Sen má Milana.
- Nákup robí Petra.

21) Oprav chyby. (Je ich osem)

Elo a Milka pili čaj. Mamčka upiekla koláče. Elo sa do Milky zamaloval. Zaspieval jej peknú pesničk. Aj milka Ela ľúbi. Dnes pojdu spolu na prechádzku. chytia sa za ruky.

22) Napíš na riadok, čo potrebuješ k tomu,

- aby si mohol strihať:
- aby si mohol spať:
- aby si sa mohol utrieť:
- aby si mohol jesť:
- aby si mohol čítať:
- aby si nebol smädný:
- aby si sa mohol umyť:
- aby si nebol bosý:
- aby si mohol kresliť:

1) Opýtaj sa mamičky. (prirodzená intonácia viet)

Žiaci majú text s opytovacími vetami. Majú ich prečítať čo najprirodzenejšie. Sú , že aj keď je otáznik na konci vety, melódia vety je málokedy stúpajúca. Zo začiatku si podčiarknu opytovacie slová vo vetách, v ktorých je opytovací akcent.

Napr.: Prečo si prišla tak neskoro? Doumývala si riad? A kto to povedal? Kedy pôjde?

23) Čo urobím? (Spoj dve vety, ktoré k sebe patria, šípkou.)

Mám hlad.	Ulovím si mamuta. Schovám sa pod stôl. Zoberiem si rožok.
Je mi chladno.	Vyzujem si topánky. Budem plakať. Oblečiem si kabát.
Som ospalý.	Pôjdem nakúpiť. Ľahnem si do postele. Vyleziem na strom.
Bolí ma zub.	Zájdem k lekárovi. Pôjdem sa sánkovať. Dám si na hlavu deku.
Kvety vednú.	Vyhodím ich z okna. Pôjdem na prechádzku. Polejem ich.
Ideme obedovať.	Umyjem si ruky mydlom. Dojem desiatu. Schovám sa pod lavicu.
Je mi horúco.	Zhodím si sveter. Vleziem do umývadla. Vojdem do chladničky.
Kamarát spadol.	Plačem s ním. Ľahnem si k nemu. Pomôžem mu vstať.

24) V rozprávke Milana Ferku – Deduško Vševeduško rozpráva daj do žltého obálžnika slovo rak.

V potoku pod rakytou žije strakatý rak, starý ako Krakonoš. Tvrdí, že má veľmi dobrý zrak a klepetá silné ako drak, Včera vraj vytiahol z vody vrak a našiel v ňom celkom nový frač. Chcel si ho vymeniť za silný prak, za ktorý by potom mohol dostať traktor. Ten traktor by potom vymenil za raketu, na ktorej by sa vyniesol vysoko nad mraky a dostal by sa až k svojim príbuzným na súhvezdie Raka. Rak medzi hviezdami, to je hotový zázrak! No ja som to nevymyslel, rapocú to aj straky. Ak klamem, nech mi prasknú traky.

25) Ktoré slovo by si mohol pridať k týmto slovám?

rožok s	vyprané
Jurkova	rozkvitnutá

vysoký nové
stratená rozbitá

26) Ktoré slová v texte vieš nahradiť iným slovom, aby sa význam viet nezmenil?

Pri tichom čítaní si žiaci ceruzou podčiarkujú slová, ku ktorým vedia synonymá. Potom vety postupne čítajú, ale už so zmeneným slovom. Touto aktivitou si žiaci rozvíjajú slovnú zásobu. Môže sa robiť súťaživou formou.

27) Daj do rámečkov mená chlapcov.

Ivana, Ján, Jana, Milan, Milka, Milada, Miloš, Tamara, Tomáš, Tatiana, Tibor, Tóno, Eva, Ela, Vladko, Vladka, Oto, Ľubo, Ľubka, Tereška, Samko, Samuel, Alexandra

28) Jedna pani povedala.

Traja žiaci odídu z triedy. Ostatní žiaci zrakom vnímajú text, napísaný na tabuli (tiché čítanie). Po dočítaní textu sa text zakryje krídlami tabule. Vstúpi prvý žiak. Jeden žiak z triedy, ktorý si text prečítal, ho čo najpodrobnejšie prerozpráva žiakovi, ktorý obsah textu vôbec nepozná. Potom tento žiak text z počutia porozpráva ďalšiemu žiakovi, ktorý je na chodbe. Keď si vypočuje druhú verziu, prerozpráva to poslednému žiakovi, ktorý doteraz v triede nebol. Ten údaje z nevideného textu porozpráva ostatným žiakom. Zatiaľ učiteľka alebo niektorý šikovnejší žiak podčiarkuje údaje z textu na tabuli. Nakoniec všetci spoločne vyhodnotia, aké postrehy majú z odovzdávania informácií. Je možné, že niektoré boli chýbajúce, iné skreslené.

29) Odhaľ slová s chýbajúcimi písmenami P.Gavora (2012, s.62)

Táto aktivita má viacero kôl do uhádnutia slova/slov, ktoré sú napísané na tabuli s chýbajúcimi písmenami. Postupne sa písmená pridávajú:

nbzý nk
nbezný nák
nbezpný nákd
nbezpečný nákad
nebezpečný nákad
nebezpečný náklad

30) Vymaľuj a doplň obrázok.

Dievčatko má žltú sukňu, modrú blúzku s bielym golierikom a v ruke drží červeno-ružový kvet. Vlasy má hnedej farby a klobúk je červený. Topánky sú čierne a ponožky modré. V ruke drží zelené vedierko s oranžovou ceruzkou a fialovým štetcom. Druhý pruh z ľavej strany dáždника je tmavomodrý, posledný je bledomodrý. Prvý pruh dáždника je biely, tretí je bledomodrý, predposledný je tmavomodrý. Medzi tmavomodrým a bledomodrým je jeden biely pruh. Nad dáždnikom je modrý mrak, z ktorého prší. V pravom dolnom rohu je napísané tvoje meno a dnešný dátum.

ZÁVER

Cieľom mojej OPS bolo ponúknuť učiteľom možnosti práce so žiakmi 1. ročníka na hodinách slovenského jazyka, ktoré by pomohli žiakom na ich ceste k zvládnutiu splývavého čítania a čítania s porozumením. Rôzne metódy a formy práce, ktoré som v práci ponúkla, vychádzali z metodiky Márie Navrátilovej Sfumato a boli ovplyvnené aj mojou pedagogickou praxou a úspechmi žiakov v čitateľských zručnostiach- splývavom a dramatizovanom čítaní, čítaní s porozumením, recitácii.

V práci som ponúkla aj rady, ako sa vyvarovať dvojitému čítaniu žiakov, teda čítaniu s pauzami na hraniciach slabík alebo slov, čo je problém, s ktorým sa potýka veľké množstvo žiakov. Na odstránenie takejto nesprávnej čitateľskej zručnosti som ponúkla návod, ako si vytvoriť vhodnú pomôcku – čítacie okienko a pripojila som aj názorné vysvetlenie, akým spôsobom sa s ňou dá dvojité čítanie postupne odstrániť.

Keďže hodiny slovenského jazyka, ktoré sa zameriavajú iba na techniku čítania a písania (aj keď správnu) nie sú pre žiakov príťažlivé, uviedla som zábavnejšie formy a metódy práce, vedúce k splneniu cieľa, ale súčasne rešpektujúce požiadavky detí. Hra a súťaženie sú ich základnou potrebou nielen v predškolskom období. Aj u prvákov. Preto som uviedla niekoľko zážitkových didaktických hier, v ktorých sa môžu zahrať na pátračov, učiteľov, v ktorých môžu súťažiť v rýchlosti postrehu, v hľadaní riešení či chýb, v ktorých si sami stvárnia rozprávku, v ktorých sa – podľa psychohygienických zásad - pohybujú, v ktorých rozvíjajú svoje schopnosti sústrediť sa, postrehnúť a zapamätať si potrebné údaje. Pri ich využívaní sa želatelný efekt vo forme úspechu určite dostaví. Ak sú tieto hravé formy získavania nových skúseností navyše zábavné a privodia žiakom radosť a úsmev na tvári, je viac ako isté, že sa žiaci na daný predmet a na svoju vyučujúcu budú veľmi tešiť.

Zodpovednosť za čitateľskú gramotnosť žiakov by mať škola. Proces výučby plynulého čítania a čítania s porozumením by mali viesť odborne fundovaní učitelia už od prvého ročníka základných škôl s takým efektom, aby pozitívne výsledky testovania PIRLS po ukončení 4. ročníka poukázali na ich cieľavedomý, systematický prístup s využitím prospešných a príťažlivých vyučovacích metód.

Zverejnené metódy a formy práce s prvákmi, ktoré som využívala a využívam v procese výchovy čitateľsky gramotného žiaka jednoznačne poukazujú na správnosť ich výberu a môžu byť prospešné žiakom i z hľadiska spoločenského.

Odporúčam pozrieť si názorné audio alebo videonahrávky k problematike Sfumato na www.youtube.com (odkazy som uverejnila medzi internetové zdroje), ktoré lepšie ozrejmi teoretické údaje z úvodu mojej OPS.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. GALLOVÁ, S. 2011. Čítanka PIRLS- Úlohy z čítania pre 4. ročník základných škôl. 1. vydanie. Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, Bratislava. 2011 ISBN: 978-80-89638-06-2
2. GAVORA, P. a kol. 2012. Ako rozvíjať porozumenie textu u žiaka. ENIGMA PUBLISHING Nitra 2012 ISBN: 978-80-89132-57-7
3. MARUŠKOVÁ, A. 2000. Didaktické hry na nácvik čítania v 1. ročníku ZŠ. 2. vydanie Bratislava : 2000 ISBN: 8071642797 (brož.)
4. SVOBODA, P. 2011. Zábavná cvičení pro rozvoj čtení. 2. vydanie. PORTAL Praha. 2011 ISBN: 978-80-7367-905-7

Internetové zdroje

5. Dyslexia- metodická príručka o niektorých špeciálnych technikách používania pri odstraňovaní ťažkostí v čítaní, [cit. 1975]. Dostupné na www: http://www.cpppap.svsbb.sk/files/im_zsu_dys.html#.U07iMvl_vX4
6. Čítanka PIRLS 2011 [Bratislava 2013]. Dostupné na www: http://www.nucem.sk/documents//27/medzinarodne_merania/pirls/publikacie/PIRLS_web.pdf
7. Metodika SFUMATO- rozvoj čitateľskej gramotnosti žiakov. Dostupné na www: <https://www.youtube.com/watch?v=1K44Jlvv6xA> – autorka Márie Navrátilová
<https://www.youtube.com/watch?v=6qinPbsp4d0> – čítanie uzavretých slabík
https://www.youtube.com/watch?v=G1_wffjOASQ – plynulé čítanie prvkov
<https://www.youtube.com/watch?v=XF-6Q4DmA3c> – audio- skúsenosti so Sfumato

ZOZNAM PRÍLOH

- Príloha 1 Čítacia rozcvička 1
- Príloha 2 Čítacia rozcvička 2
- Príloha 3 Dievčatko s dáždnikom
- Príloha 4 Nakresli podľa určenia

	A	E	I	Y	O	U	Á	É	Í	Ó
1	ma	mo	mi	mu	Me	Ma	Mo	Mi	Mu	Me
2	zu	za	zo	zi	ze	Zu	Za	Zo	Zi	Ze
3	lo	la	lu	lé		Lo	La	Lu	Lé	
4	ve	vo	vu	vi	va	Ve	Vo	Vu	Vi	Va
5	si	sú	se	sa	so	Si	Sú	Se	Sa	So
6	pa	po	pu	pe	pi	Pa	Po	Pu	Pe	Pi
7	ja	ji	jo	ju	je	Ja	Ji	Jo	Ju	Je
8	na	no	nu	né		Na	No	Nu	Né	
9	ba	bu	bo	be	by	Ba	Bu	Bo	Be	By
10	tu	ta	to	té	ty	Tu	Ta	To	Té	Ty
11	ca	co	cu	ci	ce	Ca	Co	Cu	Ci	Ce
12	do	du	da	dy		Do	Du	Da	Dy	
13	ka	ko	ku	ki	ke	Ka	Ko	Ku	Ki	Ke
14	ro	rú	re	ra	rí	Ro	Rú	Re	Ra	Rí

	D	T	N	L	Ď	Ť	Ň	Ľ	DZ	CH
15	ša	šo	šu	še	ši	Ša	Šo	Šu	Še	Ši
16	ča	ču	čo	či	če	Ča	Ču	Čo	Či	Če
17	ťa	ťo	ťu	ť		Ťa	Ťo	Ťu	Ť	
18	ha	hu	he	ho	hi	Ha	Hu	He	Ho	Hi
19	ga	gi	go	ge	gu	Ga	Gi	Go	Ge	Gu
20	fa	fo	fu	fi	fe	Fa	Fo	Fu	Fi	Fe
21	ža	žu	že	ži	žo	Ža	Žu	Že	Ži	Žo
22	ľa	ľo	ľu	ľ		Ľa	Ľo	Ľu	Ľ	
23	ňa	ňo	ňu	ň		Ňa	Ňo	Ňu	Ň	
24	d'a	d'o	d'u	d'		Ďa	Ďo	Ďu	Ď	
25	de	te	ne	le		De	Te	Ne	Le	
26	di	ti	ni	li		Di	Ti	Ni	Li	
27	cha	chu	chi	che	cho	Cha	Chu	Chi	Che	Cho
28	dza	dze	dzi	dzu	dzo	Dza	Dze	Dzi	Dzu	Dzo

Vymaluj a doplň obrázok.

Dievčatko má žltú sukňu, modrú blúzku s bielym golierikom a v ruke drží červeno-ružový kvet. Vlasy má hnedej farby a klobúk je červený. Topánky sú čierne a ponožky modré. V ruke drží zelený kýblik s oranžovou ceruzkou a fialovým štetcom. Druhý pruh z ľavej strany dáždnika je tmavomodrý, posledný je bledomodrý. Prvý pruh dáždnika je biely, tretí je bledomodrý, predposledný je tmavomodrý. Medzi tmavomodrým a bledomodrým je jeden biely pruh. Nad dáždnikom je modrý mrak, z ktorého prší. V pravom dolnom rohu je napísané tvoje meno a dnešný dátum

NAKRESLI DO OKIENOK:

1. srdce	6. okno	11. auto	16. domček
2. kvet	7. mrak	12. lienka	17. vidlička
3. mobil	8. hrnček	13. oko	18. rukavica
4. strom	9. motýľ	14. ryba	19. lietadlo
5. slnko	10. vták	15. Rebrík	20. topánka

1.	2.	3.	4.	5.
6.	7.	8.	9.	10.
11.	12.	13.	14.	15.
16.	17.	18.	19.	20.